

Drept constituțional și Instituții politice II

prof. Mircea CRISTE

prof. univ. dr. Mircea CRISTE

CETĂȚENIA

- 1. Dobândirea cetățeniei române - 1.1. Dobândirea de drept a cetățeniei; 1.2. Dobândirea cetățeniei ca efect al unui act juridic individual, emis de organul administrației de stat.
- 2. Pierderea cetățeniei române - 2.1. Pierderea de drept a cetățeniei române; 2.2. Pierderea cetățeniei române ca efect al unui act juridic individual.
- 3. Situații speciale legate de cetățenie - 3.1. Procedura dobândirii și a pierderii cetățeniei române; 3.2. Dovada cetățeniei române; 3.3. Dubla cetățenie și apatrizii ; 3.4. Cetățenia de onoare.

- Cetățenia reprezintă:
  - o *instituție juridică* ce include reglementările privind modul de dobândire și pierdere a cetățeniei
  - un *statut juridic* de care se bucură o persoană în raporturile cu statul al cărui cetățean este
- Sediul materiei : Legea nr. 21/1.03.1991
- Cetățenilor români le sunt recunoscute **toate** drepturile și le incumbă **toate** îndatoririle fundamentale (principiu)
- Unele drepturi și obligații specifice:
  - *dreptul* de a alege și de a fi ales, de a fi titular al unor funcții ce presupun exercițiul puterii de stat , de a avea necondiționat o proprietate imobiliară funciară, de a locui oriunde pe teritoriul țării
  - *obligația* de fidelitate față de țară sau de a apăra patria)

• PRINCIPIILE CETĂȚENIEI ROMÂNE:

- **Egalitatea** : pe orizontală, față de ceilalți cetățeni și pe verticală, față de autoritățile statale
  - are în vedere *egalitatea în fața legii* a cetățenilor și nu o egalitate între aceștia și instituțiile statului
  - *neconstituționalitatea discriminării*, remediul constă în acordarea beneficiului dreptului
  - *neconstituționalitatea privilegiului*, remediul constă în eliminarea privilegiului acordat în mod nejustificat
  - măsuri de protecție pentru păstrarea identității persoanelor aparținând minorităților naționale cu respectarea principiilor de egalitate și nediscriminare în raport cu ceilalți cetățeni români
- **Solidaritatea** dintre cetățeni (art. 4 alin. 1)
  - alături de unitatea poporului român, fundament al statului
  - sistemul asigurărilor sociale de sănătate își poate realiza obiectivul principal numai datorită solidarității
  - sistemul de impuneri asigură așezarea justă a sarcinilor fiscale

- ***căsătoria nu produce efecte de plin drept***
  - prin simpla încheiere a unei căsătorii nu se produc direct modificări privind cetățenia soților. Nici declararea nulității, anularea sau desfacerea căsătoriei nu produce efecte asupra cetățeniei soților
- ***Protecția specială acordată minorului, în concordanță cu interesele sale***
  - asigurarea unui situații favorabile minorului în toate situațiile care determină o modificare în statutul acestuia de cetățean
- ***Cetățenia română nu poate fi retrasă aceluia care a dobândit-o prin naștere***
- ***Protecția diplomatică***
  - asigurată în străinătate de statul român, prin reprezentanțele sale diplomatice

•1. DOBÂNDIREA CETĂȚENIEI

- cetățenia română se dobândește prin *naștere*, prin *adoptie* sau prin acordare *la cerere* (art. 4)

• 1.1. Dobândirea de drept a cetățeniei

- *ca efect al nașterii unei persoane*

- art. 5: sunt cetățeni români, copiii născuți pe teritoriul României sau în străinătate, din părinți care au ambii sau numai unul cetățenia română.
- aplicarea principiului *jus sanguinis* (legătura de sânge dintre noul născut și părintele sau părinții lui)
- când acest principiu vine în conflict cu principiul *jus loci (soli)* se ajunge la situațiile de dublă cetățenie sau de nerecunoaștere a unei cetățenii (apatrizii)

- Situația copilului găsit pe teritoriul României din părinți necunoscuți. *Reglementarea* legii 21:
  - Art 5 alin. 3: “Copilul găsit pe teritoriul statului român este considerat cetățean român, până la proba contrarie, dacă nici unul dintre părinți nu este cunoscut.”
  - Art. 30: “În situația prevăzută la art. 5 alin. 3 copilul găsit pierde cetățenia română, dacă până la împlinirea vârstei de 18 ani i s-a stabilit filiația față de ambii părinți, iar aceștia sunt cetățeni străini.

Cetățenia română se pierde și în cazul în care filiația s-a stabilit numai față de un părinte cetățean străin, celălalt părinte rămânând necunoscut.”

- Întrebare: Care principiu se aplică situației copilului găsit, *jus sanguinis* sau *jus loci* ?

- Răspunsul 1: *Jus sanguinis*.
- Argumente:
  - Legea 21 crează prezumția relativă că unul dintre părinții copilului a avut cetățenia română, prezumție ce poate fi combătută cu proba contrară (v. art. 30).
  - dacă s-ar aplica *jus soli*, atunci copilul ar păstra cetățenia română indiferent de cetățenia părintelui cunoscut ulterior.
  - situația copilului găsit este reglementată sub titlul “Dobândirea cetățeniei prin naștere”.
- Concluzie: legea română a cetățeniei consacră în toate situațiile principiul *jus sanguinis*.

- Răspunsul 2: *jus soli*, în subsidiar.
- Argumente:
  - prezumția legală trebuie prevăzută fără echivoc de lege (*nulla praesumptio sine lege*); nu a fost până în 2003.
  - Legea 405/2003 a introdus textul “este considerat cetățean român”, care se referă la copil, și nu la părinții săi.
  - potrivit art. 30, copilul găsit pierde cetățenia română dacă doar un părinte a fost cunoscut și acesta este cetățean străin, celălalt părinte rămânând necunoscut.
  - dacă s-ar aplica *jus sanguinis* și prezumția că unul dintre părinți este cetățean român, copilul ar trebui să-și păstreze cetățenia și în situația prev. la art. 30
- Concluzie: când și atât timp cât lipsesc elementele pentru aplicarea lui *jus sanguinis*, se aplică *jus soli*

- *urmare a adoptării unui copil.*
  - art. 6 - cetățenia română se dobândește de către copilul cetățean străin sau fără cetățenie prin adopție, dacă adoptatorii sunt cetățeni români. Dacă adoptatul a împlinit vârsta de 14 ani, e necesar consimțământul acestuia.
  - Justificarea – asimilarea situației juridice a copilului născut cu cea a copilului adoptat
  - când doar unul din părinții adoptatori are cetățenia română cetățenia va fi hotărâtă:
    - de comun acord de către adoptatori sau, în caz contrar
    - instanța competentă să încuviințeze adopția
  - În cazul declarării nulității sau a anulării adopției, copilul care nu a împlinit vârsta de 18 ani este considerat că nu a fost niciodată cetățean român
  - În cazul desfacerii adopției copilul care nu a împlinit vârsta de 18 ani, acesta pierde cetățenia română pe data desfacerii adopției, dacă domiciliază în străinătate sau dacă părăsește țara pentru a domicilia în străinătate

- *urmarea stabilirii filiației*

- situația minorului care are cunoscută doar filiația maternă sau, mai rar, doar filiația paternă, iar părintele cunoscut nu are cetățenia română
- Stabilirea ulterioară a filiației și față de celălalt părinte, și acesta are cetățenia română, va determina totodată dobândirea acestei cetățenii de către copil.

- *Schimbarea cetățeniei părintelui/părinților*

- copilul născut din părinți cetățeni străini sau fără cetățenie și care nu a împlinit vârsta de 18 ani dobândește cetățenia română o dată cu părinții săi
- numai unul dintre părinți dobândește cetățenia română
  - părinții vor hotărî, de comun acord sau, în caz contrar,
  - va decide tribunalul de la domiciliul minorului

• 1.2. Dobândirea cetățeniei ca efect al unui act juridic individual

• *prin repatriere*

- Art. 10 - cetățenia română se poate acorda persoanei care a avut această cetățenie, dacă:
  - a împlinit vârsta de 18 ani
  - dovedește loialitate față de statul și de poporul român
  - este cunoscut cu o bună comportare și nu a fost condamnat pentru o infracțiune care îl face nedemn de a fi cetățean român.
- O.U. nr. 68/2002-aceste condiții au fost extinse și pentru cei care, înainte de 22 decembrie 1989, au pierdut cetățenia română din diferite motive
- Redobândirea nu este condiționată de renunțarea la cetățenia străină sau de stabilirea domiciliului în țară.

• *la cerere sau încetățenirea*

- să fi împlinit vârsta de 18 ani
- să dovedească prin comportarea și atitudinea sa loialitate față de statul și de poporul român și să fie cunoscut cu o bună comportare
- să nu fi fost condamnat în țară sau în străinătate pentru o infracțiune care îl face nedemn de a fi cetățean român
- să se fi născut și să domicilieze, la data cererii, pe teritoriul României sau locuiește în mod legal, continuu și statornic pe teritoriul statului român de cel puțin 8 ani sau, în cazul în care este căsătorit cu un cetățean român, de cel puțin 5 ani (aceste termene pot fi reduse, în anumite cazuri, până la jumătate)
- să aibă mijloace legale de existență decentă
- să cunoască limba română și să posede noțiuni elementare de cultură și civilizație românească
- să cunoască Constituția și imnul României.

•2. PIERDEREA CETĂȚENIEI

• 2.1. Pierderea de drept a cetățeniei române

- *Adoptarea unui copil minor de către un cetățean străin*
  - art. 29 -copilul minor, cetățean român, adoptat de un cetățean străin, pierde cetățenia română, dacă, la cererea adoptatorului dobândește cetățenia acestuia
  - Data pierderii cetățeniei române de către copilul adoptat este data dobândirii cetățeniei adoptatorului
  - în cazul declarării nulității sau anulării adopției, copilul care nu a împlinit vârsta de 18 ani este considerat că nu a pierdut niciodată cetățenia română

- *copilul găsit pe teritoriul României, din părinți necunoscuți*
  - anterior împlinirii vârstei de 18 ani, i s-a stabilit filiația, iar părinții săi nu au cetățenia română
  - și în cazul în care doar unul din părinți este cunoscut și acesta nu este cetățean român
- *copilul minor ai cărui părinți obțin aprobarea renunțării la cetățenia română*
  - dacă el se află împreună cu părinții săi în străinătate ori părăsește împreună cu ei țara, pierde cetățenia concomitent cu părinții săi
  - Dacă părinții pierd cetățenia la date diferite, cetățenia va fi pierdută raportat la dată
  - copilul minor care părăsește țara după ce ambii părinți au pierdut cetățenia română, va pierde cetățenia română pe data plecării sale din țară.

• 2.2. Pierderea cetățeniei române ca efect al unui act juridic individual

- *prin retragere*, cetățeanului român care:
  - aflat în străinătate, săvârșește fapte deosebit de grave prin care vatămă interesele sau lezează prestigiul României
  - aflat în străinătate, se înrolează în armata unui stat cu care România a rupt relațiile diplomatice sau este în stare de război
  - a obținut cetățenia română prin mijloace frauduloase
  - este cunoscută ca având legături cu grupări teroriste sau le-a sprijinit, sub orice formă, ori a săvârșit alte fapte care pun în pericol siguranța națională.
- art. 5 alin. 2 Constituție: cetățenia română nu poate fi retrasă aceluia care a dobândit-o prin naștere. Întrebare:
  - Poate fi retrasă cetățenia română, cu titlu de sancțiune, celui care a dobândit-o prin adopție ?
  - Poate fi retrasă cetățenia română, cu același titlu, persoanei care a dobândit-o prin repatriere?

- *aprobarea renunțării* la cetățenia română

- art. 27 -pentru motive temeinice se poate aproba renunțarea la cetățenia română celui care a împlinit 18 ani și care:
  - nu este învinuită sau inculpată într-o cauză penală ori nu are de executat o pedeapsă penală ;
  - nu este urmărită pentru debite către stat, persoane fizice sau juridice din țară sau, având astfel de debite, le achită ori prezintă garanții corespunzătoare pentru achitarea lor ;
  - a dobândit ori a solicitat și are asigurarea că va dobândi o altă cetățenie.
- pierderea cetățeniei române prin aprobarea renunțării nu produce nici un efect asupra cetățeniei soțului sau copiilor minori
- Totuși, dacă ambii părinți obțin aprobarea renunțării la cetățenia română, minorul pierde cetățenia română

•3. SITUAȚII SPECIALE LEGATE DE CETĂȚENIE

• 3.1. Procedura dobândirii și a pierderii cetățeniei române

• *dobândirea ca efect al unui act juridic individual*

- aprobarea cererilor se face prin ordin al președintelui Autorității Naționale pentru Cetățenie, pe baza propunerilor Comisiei pentru cetățenie.
- cererea de acordare a cetățeniei române se face personal sau prin mandatar cu procură specială
- se adresează președintelui Autorității Naționale pentru Cetățenie, care va dispune printr-un ordin pe baza propunerilor Comisiei pentru cetățenie
- Comisia pentru cetățenie este un organ permanent, format dintr-un președinte și 20 de membri, numiți prin ordin al ministrului justiției pentru 2 ani
- Comisia încheie un raport motivat cu privire la îndeplinirea sau neîndeplinirea condițiilor legale pentru acordarea ori redobândirea cetățeniei române
- Ordinul de respingere a cererii poate fi atacat, în 15 zile de la comunicare, la Secția de contencios administrativ și fiscal a Tribunalului București, iar în recurs la Secția de contencios administrativ și fiscal a Curții de Apel București.
- Dacă cererea a fost respinsă, altă cerere poate fi depusă doar după 6 luni.

- Persoana va depune, în termen de 3 luni, jurământul de credință față de România
- Dacă, din vina sa, persoana căreia i s-a acordat cetățenia română nu depune jurământului de credință față de România în termenul de 3 luni, vor înceta efectele ordinului de acordare a cetățeniei române față de persoana în cauză
- dacă persoana decedează înaintea depunerii jurământului de credință față de România, ea va fi recunoscută ca fiind cetățean român de la data emiterii ordinului, la cererea succesorilor săi legali
- Persoana care nu poate depune jurământul de credință din cauza unui handicap permanent sau a unei boli cronice obține cetățenia română de la data emiterii ordinului, pe baza cererii și a înscrisurilor medicale.
- *Procedura retragerii sau aprobării renunțării*
  - Cererea de renunțare la cetățenia română se face personal sau prin mandatar
  - președintele Autorității dispune prin ordin retragerea sau, după caz, aprobarea renunțării
  - Ordinul de respingere a cererii de retragere poate fi atacat în același condiții ca și în procedura acordării cetățeniei române.
  - Data pierderii cetățeniei române este, după caz, fie aceea a eliberării adevărului de renunțare la cetățenia română, fie data emiterii ordinului de aprobare a retragerii cetățeniei române .

• 3.2. Dovada cetățeniei române

- cu cartea de identitate sau cu pașaportul
- cetățenia copilului până la 14 ani se dovedește cu certificatul de naștere, însoțit de c. i. sau de pașaportul oricărui dintre părinți.

• 3.3. Dubla cetățenie și apatrizii

- situații atipice - în urma unui conflict între legislațiile diferitelor țări.
- art. 18 Constituție –apatrizii se bucură de protecția generală a persoanelor și a averilor
- Apatrizii pot fi extrădați numai în baza unei convenții internaționale sau în condiții de reciprocitate, în baza unei hotărâri judecătorești

• 3.4. Cetățenia de onoare

- Cetățenia română cu titlu de *cetățenie de onoare* se poate acorda de către Parlamentul României unor străini, la propunerea Guvernului, fără nici o altă formalitate. Aceasta se face luând în considerare unele servicii deosebite aduse țării și națiunii române de acele persoane.
- Chiar dacă este vorba despre un titlu onorific, iar persoanele care au dobândit cetățenia de onoare rămân pe mai departe cetățeni ai țării lor de origine, ele se bucură totuși de toate drepturile civile și politice recunoscute cetățenilor români, cu excepția dreptului de a alege și de a fi ales și de a ocupa o funcție publică

Curtea Constituțională a statuat că:

Nicio dispoziție constituțională nu împiedică legiuitorul să suprime cumulul pensiei cu salariul, dacă o asemenea măsură se aplică în mod egal pentru toți cetățenii, iar eventualele diferențe de tratament [...] să aibă o rațiune licită."

Curtea constată că dispozițiile din lege sunt constituționale în măsura în care nu se referă la persoanele pentru care durata mandatului este stabilită expres prin Constituție. Legea fundamentală stabilește în mod expres durata mandatului persoanelor care ocupă unele funcții publice de autoritate, iar încetarea acestui mandat ca urmare a neîndeplinirii obligației privind exprimarea opțiunii cu privire la suspendarea plății pensiei pe durata exercitării funcției este incompatibilă cu dispozițiile constituționale. Încălcarea principiului egalității și nediscriminării există atunci când se aplică tratament diferențiat unor cazuri egale, fără să existe o motivare obiectivă și rezonabilă, sau dacă există o disproporție între scopul urmărit prin tratamentul inegal și mijloacele folosite.

Cu privire la stabilirea nivelului pensiei nete până la care poate opera cumulul, Curtea constată că acesta respectă condițiile de **obiectivitate** și **rezonabilitate** impuse de principiul nediscriminării. În ceea ce privește **proporționalitatea** între obiectivul urmărit prin tratamentul inegal și mijloacele folosite, se observă că scopul normei analizate este combaterea crizei economice, care poate pune în pericol stabilitatea economică a României și, prin aceasta, ordinea publică și siguranța națională.

Prin urmare, măsura adoptată este proporțională cu situația care a determinat-o, fiind rezultatul unui echilibru între scopul declarat al legii și mijloacele folosite în realizarea lui, și este aplicată în mod nediscriminatoriu tuturor persoanelor aflate în ipoteza normei.

- CRISTE, *Dreptul constituțional, un drept al cetățeanului*, 7-30
- DĂNIȘOR, *Drept constituțional și instituții politice*, 185 - 199
- DEACONU, *Drept constituțional*, 118 - 132
- DELEANU, *Instituții și proceduri constituționale*, 349 - 364
- DRĂGANU, *Drept constituțional și instituții politice*, tratat, vol. I, 131 - 151
- IONESCU, *Tratat de drept constitutional*, 655 - 664
- MURARU, TANASESCU, *Drept constituțional și instituții politice*, 114 - 135
- SELEJAN GUTAN, *Drept constituțional și instituții politice*, 104 - 119
- VRABIE, BĂLAN *Organizarea politico-etatică a României*, 308 - 335